

వాల్మీకి రామాయణం

అయోధ్యకాండ

23. త్రయోవింశః సర్గః - లక్ష్మణక్రోధః

|| లక్ష్మణక్రోధః ||

ఇతి బ్రువతి రామే తు లక్ష్మణోఽధశ్శిరా ముహుః |
 శ్రుత్వా మధ్యం జగామేవ మనసా దుఃఖహర్షయోః || 1 ||
 తదా తు బద్ధ్యా భ్రుకుటీం భ్రువోర్మధ్యే నరర్షభః |
 నిశశ్వాస మహాసర్షో బిలస్థ ఇవ రోషితః || 2 ||
 తస్య దుష్ప్రతివీక్షం తద్భ్రుకుటీసహితం తదా |
 బభౌ క్రుద్ధస్య సింహస్య ముఖస్య సదృశం ముఖమ్ || 3 ||
 అగ్రహస్తం విధున్వంస్తు హస్తిహస్తమివాత్మనః |
 తిర్యగూర్ధ్వం శలీరే చ పాతయిత్వా శిరోధరామ్ || 4 ||
 అగ్రాక్షా వీక్షమాణస్తు తిర్యగ్భ్రాతరమబ్రవీత్ |
 అస్థానే సంభ్రమో యస్య జాతో వై సుమహానయమ్ || 5 ||
 ధర్మదోషప్రసంగేన లోకస్యానతిశంకయా |
 కథం హ్యేతదసంభ్రాంతస్త్వద్విధో వక్తుమర్హతి || 6 ||
 యథా దైవమశౌండిరం శౌండిర క్షత్రియర్షభ |
 కిం నామ కృపణం దైవమశక్తమభిశంససి || 7 ||
 పాపయోస్తే కథం నామ తయోః శంకా న విద్యతే |
 సంతి ధర్మోపధాః శ్లక్షణా ధర్మాత్మస్యిం న బుధ్యసే || 8 ||
 తయోః సుచరితం స్వార్థం శార్యాత్పరిజిహీర్షతోః |
 యది నైవం వ్యవసితం స్యాద్ధి ప్రాగేవ రాఘవ || 9 ||
 తయోః ప్రాగేవ దత్తశ్చ స్యాద్వరః ప్రకృతశ్చ సః |
 లోకవిద్విష్టమారబ్ధం త్వదన్యస్యాభిషేచనమ్ || 10 ||
 నోత్సహే సహితుం వీర తత్ర మే క్షంతుమర్హసి |
 యేనేయమాగతా ద్వైధం తవ బుద్ధిర్మహామతే || 11 ||
 స హి ధర్మో మమ ద్వేష్యః ప్రసంగాద్యస్య ముహ్యసి |
 కథం త్వం కర్తవ్యా శక్తః కైకేయీవశవర్తినః || 12 ||
 కరిష్యసి పితుర్వాక్యమధర్మిష్టం విగర్హితమ్ |
 యద్యయం కిల్బిషాద్భేదః కృతోఽప్యేవం న గృహ్యతే || 13 ||

వాల్మీకి రామాయణం

అయోధ్యకాండ

23. త్రయోవింశః సర్గః - లక్ష్మణక్రోధః

జాయతే తత్ర మే దుఃఖం ధర్మసంగశ్చ గర్హితః |
మనసాఽపి కథం కామం కుర్యాస్త్వం కామవృత్తయోః || 14 ||

తయోస్త్యహితయోర్హిత్యం శత్రోః పితృభిధానయోః |
యద్యపి ప్రతిపత్తిస్తే దైవీ చాపి తయోర్మతమ్ || 15 ||

తథాఽప్యపేక్షణీయం తే న మే తదపి రోచతే |
విక్లబో వీర్యహీనో యః స దైవమనువర్తతే || 16 ||

వీరాః సంభావితాత్తానో న దైవం పర్యుపాసతే |
దైవం పురుషకారేణ యః సమర్థః ప్రబాధితుమ్ || 17 ||

న దైవేన విపన్నార్థః పురుషః సోఽవసీదతి |
ద్రక్ష్యంతి త్వద్య దైవస్య పౌరుషం పురుషస్య చ || 18 ||

దైవమానుషయోరద్య వ్యక్తా వ్యక్తిర్భవిష్యతి |
అద్య మత్సౌరుషహతం దైవం ద్రక్ష్యంతి వై జనాః || 19 ||

యద్దైవాదాహతం తేఽద్య దృష్టం రాజ్యాభిషేచనమ్ |
అత్యంకుశమివోద్ధామం గజం మదబలోద్ధతమ్ || 20 ||

ప్రధావితమహం దైవం పౌరుషేణ నివర్తయే |
లోకపాలాః సమస్తాస్తే నాద్య రామాభిషేచనమ్ || 21 ||

న చ కృత్వాస్త్రయో లోకాః విహన్యుః కిం పునః పితా |
యైర్వివాసస్తవారణ్యే మిథో రాజన్యమర్హితః || 22 ||

అరణ్యే తే వివత్స్వంతి చతుర్దశ సమాస్తథా |
అహం తదాశాం ఛేత్స్వామి పితుస్తస్యాశ్చ యా తవ || 23 ||

అభిషేకవిఘాతేన పుత్రరాజ్యాయ వర్తతే |
మద్భలేన విరుద్ధాయ న స్యాద్దైవబలం తథా || 14 ||

ప్రభవిష్యతి దుఃఖాయ యథోగ్రం పౌరుషం మమ |
ఊర్ధ్వం వర్షసహస్రాంతే ప్రజాపాల్యమనంతరమ్ || 15 ||

ఆర్యపుత్రాః కరిష్యంతి వనవాసం గతే త్వయి |
పూర్వం రాజర్షివృత్త్యా హి వనవాసో విధీయతే || 26 ||

ప్రజా నిక్షిప్య పుత్రేషు పుత్రవత్పరిపాలనే |
స చేద్రాజన్యనేకాగ్రే రాజ్యవిభ్రమశంకయా || 27 ||

వాల్మీకి రామాయణం

అయోధ్యకాండ

23. త్రయోవింశః సర్గః - లక్ష్మణక్రోధః

నైవమిచ్ఛసి ధర్మాత్మనాజ్యం రామ త్వమాత్మని |
 ప్రతిజానే చ తే వీర మా భూవం వీరలోకభాక్ || 28 ||
 రాజ్యం చ తవ రక్షేయమహం వేలేవ సాగరమ్ |
 మంగళైరభిషించస్య తత్ర త్వం వ్యాపృతో భవ || 29 ||
 అహమేకో మహీపాలానలం వారయితుం బలాత్ |
 న శోభార్థావిమౌ బాహూ న ధనుర్భూషణాయ మే || 30 ||
 నాసిరాబంధనార్థాయ న శరాః స్తంభహేతవః |
 అమితదమనార్థం మే సర్వమేతచ్ఛతుష్టయమ్ || 31 ||
 న చాహం కామయేఽత్యర్థం యః స్యాచ్ఛత్రుర్మతో మమ |
 అసినా తీక్ష్ణధారేణ విద్యుచ్ఛలితవర్చసా || 32 ||
 ప్రగృహీతేన వై శత్రుం వజ్రిణం వా న కల్పయే |
 ఖడ్గనిషేషనిష్పిష్టైర్గహనా దుశ్చరా చ మే || 33 ||
 హస్త్యశ్వనరహస్తోరుశిరోభిర్భవితా మహీ |
 ఖడ్గధారాహతా మేఽద్య దీప్యమానా ఇవాద్రయః || 34 ||
 పతిష్యంతి ద్విపా భూమౌ మేఘా ఇవ సవిద్యుతః |
 బద్ధగోధాంగులిత్రాణే ప్రగృహీతశరాసనే || 35 ||
 కథం పురుషమానీ స్యాత్పురుషాణాం మయి స్థితే |
 బహుభిశ్చైకమత్యస్యన్నైకేన చ బహూన్ జనాన్ || 36 ||
 వినియోక్త్యామ్యహం బాణాన్ నృవాజిగజమర్కసు |
 అద్య మేఽస్త్రప్రభావస్య ప్రభావః ప్రభవిష్యతి || 37 ||
 రాజ్జశ్చాప్రభుతాం కర్తుం ప్రభుత్వం చ తవ ప్రభో |
 అద్య చందనసారస్య కేయురామోక్షణస్య చ || 38 ||
 వసూనాం చ విమోక్షస్య సుహృదాం పాలనస్య చ |
 అనురూపావిమౌ బాహూ రామ కర్తృ కలిష్యతః |
 అభిషేచనవిఘ్నస్య కర్తృణాం తే నివారణే || 39 ||
 బ్రవీహి కోఽద్యైవ మయా వియుజ్యతాం తవాసుహృత్త్వాణయశః సుహృజ్జనైః |
 యథా తవేయం వసుధా వశే భవే త్తదైవ మాం శాధి తవాస్మి కింకరః || 40 ||

వాల్మీకి రామాయణం

అయోధ్యకాండ

23. త్రయోవింశః సర్గః - లక్ష్మణక్రోధః

విమృజ్య బాష్పం పరిసాంత్వ చాసకృ త్స లక్ష్మణం రాఘవవంశవర్ధనః |
ఉవాచ పిత్ర్యే వచనే వ్యవస్థితం నిబోధ మామేవ హి సౌమ్య సత్పథే || 41 ||

ఇత్యార్దే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అయోధ్యాకాండే
త్రయోవింశః సర్గః || 23 ||

